خێڵی کۆمۆنیستی سەر بە تەریقەتی مەنسووری!
(وەڵامێک بۆ سالار رەشید، روونکردنەوەیەک بۆ خوێنەر)

مەهاباد قەرەداغی

پێشەکی:
کە ئەنجوومەنی حوکمی کاتی عێراق لە سەر پێشنیاری ئەو دوو ژنە شیعەمەزهەبەی ناو ئەنجوومەن بڕیاریان دا ڕۆژی هەژدەی ئاوگوستی، ڕێکەوتی ڕۆژی لەدایکبوونی فاتیمەی زەهرا بکەن بە ڕۆژی ژنانی عێراق. دەستبەجێ من لە بابەتێکی کورتداهەڵوێستی ناڕەزایەتیم دەربڕی و لە کوردستان نێتدا بڵاوم کردەوە.
ئەم بڕیارە بوو بە جێگەی ناڕەزایی زۆر کەس و لایەنی تر و لەم بارەیەوە بابەت و هەڵوێستی تریش بڵاوبووەوە. ئەوەی جێی سەرنجە، حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق کە بانگەشەی پێشکەوتنخوازی دەکات و خۆی بە تاقە لایەنی ڕاستەقینەی داکۆکیکار لە مافی ژن دەزانێت نەک هەر هەڵوێستیان نەبوو، بەڵکو ئاگاشیان لە بابەتەکە نەبوو. کە بە ئاگاش هاتنەوە لە جیاتی ئەوەی ئەگەرچی درەنگیش بێت هەڵوێست وەرگرن، دەستیان کردن بە ڕەخنەگرتن لە هەڵوێستە نارازییەکانی تر. بۆ ئەم مەبەستەش بابەتەکەی منیان کرد بە ئامانج و بە میتودێکی زۆر خێڵەکیانە و بە زمانێکی باوکسالارانە و بە عەقڵێکی دۆگماوە دەستیان کردن بە لێکدانەوەی ئەو بابەتەی من. بەڕێز کەژاڵ حەمەرەشید هەر ڕۆژێک دوای بابەتەکەی من لە کوردستان نێتدا بابەتێکی بڵاو کردەوە. تیایدا ڕەخنەی لە بابەتەکەی من گرتبوو، پێم وا نەبوو پێویست بە وەڵامدانەوە بکات، چونکە هەر کەس ئازادە چۆن بیر لە دیاردەیەک دەکاتەوە.
سالار ڕەشید کە بنووسێکی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراقە و یەکێکە لە ڕابەرەکانی ئەو حیزبە، لە بابەتێکی تردا دیسان ئاماژەی بە بابەتەکەی من داوە. لەو نووسینەدا سالار ڕەشید بە هەموو وەسیلەیەکی ناڕەوا، بە زمانێکی باوکسالارانە و بەدەر لەهەموو موراڵێکی نووسین ویستوویەتی خوێنەر چەواشە بکات سەبارەت بە هەڵوێستی ناڕەزایی من و بابەتەکەی من. 1 نووسینەکەی ئەو، چونکە دەچێتە خانەی بوختانهەڵبەستن و ناوزڕاندنەوە نەک ڕەخنە، پێم چاک بوو وەڵامێکی بدەمەوە. وەڵامەکەی من لە جۆری نووسین و موراڵی نووسینی سالار ڕەشید نابێت، بەڵکە لە جۆری تێڕوانینی دۆگمای ئەو حیزبەش کە ئەو یەکێکە لە ڕابەرەکانی.
ئێتیک و موراڵ لە نووسیندا:
نووسین غەریزە نییە. نووسین داب و نەریتی خۆی هەیە. بۆ ئەوەی دەقێکی بەرهەمهێنراو برەوی هەبێ و ڕێژەیەکی بەرزی لە باوەڕپێکراوێتی بۆ خۆی مسۆگەر کردبێت، پێویستە پێوەرەکانی ڕاست و دروست بن. بەر شەپۆلی دۆگمایی بیروباوەڕ نەکەوتبێت، بەڵگەی لۆژیکی هەبێت بۆ سەلماندنی هەر وشەیەک، هەر دەستەواژەیەکی کە دەینووسێت.
ئەوەی دەقێک بەرهەم دەهێنێت، یان ڕەخنە لە دەقێکی تر دەگرێت، ئەگەر پەیڕەوی لەو نەریتە زانستییەی نووسین نەکات، بنووسێکە تەنها غەریزە، یان وشکەباوەڕی بۆ ڕەشکردنەوەی لاپەڕە پاڵی پێوە ناوە. نووسین ڕەوشتە! ڕەوشتیش لە نووسیندا ڕاستگۆیی، بێلایەن لێکدانەوە و ڕێزگرتنی خوێنەرە.

[1] بۆ بينيني بابةتةكةي من بذوانة :
www.kurdistannet.us/mehabad/
بۆ بينيني بابةتةكةي سالار رةشيد بذوانة:
www.kurdistanpost.com
www.dengekan.com

شوكر هوشیاره خوێنەر:[2]

من لێرەدا نایەم نووسینەکەی سالار ڕەشید دێڕ دێڕ دووباره بنووسمەوه و بەرگری له خۆم بکەم که من ئەو قسانەی ئەو دەیکات من نەمگووتوون، بەڵکه من خوێنەر به هوشیار دەزانم و ئەم هەڵسەنگاندنه بۆ خۆیان به جێدەهێڵم. خوێنەر ئەگەر مەبەستێتی بۆی ڕوون بێتەوه به چاوێکی بێلایەنەوه بڕوانێته هەردوو دەقی نووسراو. که له خوارەوەدا ئاماژەم به شوێنی بڵاوکردنەوەیان داوه. [3]

من دەمەوێ لێرەدا تیشک بخەمه سەر تێڕوانینی دۆگمایانەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق، بەراوردێکی عەقڵی ئەوان بکەم لەگەڵ عەقڵی خێل. هەروەها جیاوازی یان لێکچوونی ڕادەی بەندیواری ئەمان بۆ ڕابەرەکەیان مەنسووری حیکمەت، لەگەڵ بەندیواری دەروێشێک بۆ شێخەکەی بخەمه ڕوو.

دۆگما و دیموکراسی:

وشکەباوەڕ بەو کەسه دەگوترێت که تەنها یەک لێکدانەوەی هەیه بۆ هەموو دیاردەکان، ئەو لێکدانەوەیەش له باوەڕێکی دیاریکراوەوه سەرچاوه دەگرێت که ئەو دەیپەرستێت. وشکەباوەڕ کۆیلەی یەک جۆر بیرکردنەوەیه، پێی وایه باوەڕەکەی ئەو گەیشتۆته ڕاستی ڕەها و له سەرووی ئەو باوەڕەوه شتێکی دیکه بوونی نییه. به یەک پێوەر، که پێوەری ئەو باوەڕەیه که بۆته کۆیلەی، دیاردەکان دەپێوێت، شیدەکاتەوه و لێکدەداتەوه.

دۆگماتیستەکان زیاتر ئەوانەن که کۆیلەی ئاینێکی دیاری کراون و، پەیڕەوەکانی ئەو ئایینه به نەگۆڕ دەزانن. ئەم کۆیلەبوونه به باوەڕێکی دیاریکراو له ئەنجامی به موقەدەس بینی ئەو باوەڕەوه ئاوەزی قوفڵ دەدات و بوارێکی تری بۆ نامێنێتەوه بۆ جۆری تری بیرکردنەوه.

دۆگماتیستەکان ئەوانەش دەگرێتەوه که یەک جۆر تێڕوانین، یەک جۆر فەلسەفه، یان سەرکرده و ڕابەی حیزبێکی دیاریکراو به پیرۆز دەزانن و دەبن به کۆیلەی. لای ئەوان هەر بۆچوونێکی تر له دەرەوەی چوارچێوەی باوەڕی حیزبەکەی ئەوان هەڵەیه، به ئەرکی سەرشانی خۆیانی دەزانن که به هەموو وەسیلەیەک، تەنانەت به تیرۆر و تۆقاندنیش بێت باوەڕی جیاواز سەرکوت بکەن.

پێچەوانەی ئەم شەپۆلەش تێڕوانینی دیموکراسییه، لێرەدا هیچ کەس و دیارده و حیزب و سەرکردەیەک پیرۆز نییه، هەموو ئەمانه قابیل بەوەن هەڵە بکەن. کتێبەپیرۆزەکانی ئایینەکان، فەلسەفه جۆراوجۆرەکان و هەموو حیزب و سیاسەتێک دەشێ تا سەر ئێسقان هەڵە بێت، بۆیه بۆ گەشەدان به هەر دیاردەیەک، هەر فەلسەفەیەک و هەر ئاینێک پێویسته به دەیان تێڕوانینی جۆراوجۆر لێکبدرێتەوه.

دۆگماتیستەکان له ناو ئایینی ئیسلامدا دەیان ڕێکخراوی توندڕۆیان دروستکردووه، له هەموویان توندڕۆتر له ئەمڕۆدا ئەلقاعیدەیه، که سڵ له هیچ وەسیلەیەکی زەبرهاویشتن ناکاتەوه بۆ هەر لایەن و کەسێک که دژ به عەقیدەکەی ئەون.

له دنیای مۆدێرندا وشکەباوەڕی تەنانەت له ئایینیشدا برەوی نەماوه و ئایینەکان کراوەتر بوار به لێکدانەوەی جیاواز دەدەن. کۆمۆنیزم، فەلسەفەیەکه زادەی عەقڵی خۆرئاوایه، ئەم فەلسەفەیه که وەک باوەڕێکی سیاسیش کاری پێدەکرێت و له خۆرئاوادا سەدان حیزب هەڵگری ئەم باوەڕه بوون و هەن، خۆرئاواییەکان وەک باوەڕێکی پیرۆز تێی ناڕوانن و دۆگما نین

---

[2] لة نيوة دثذثكي شيعري مةحوي لووتكة خوازراوة كة دةشت: شوكر هوشيارة مةحوي تثدةگات دنيا خةراباتة.

[3] بۆ شارةزابوون لة تثذوانيني من بةرامبةر بة مةسةلةي ژن، ئايين و هتد، خوثنةر دةتوانث بذوانثتة كتثبة چاپكراوةكاني من، لةناو ئةوانةدا ئةم سث كتثبة:

- لة پثناوي ژيانةوةي ئافرةتدا، لثكؤلينةوة، چاپي سوثد، 1995.
- ئازادكردني مثژوو، لثكؤلينةوة، چاپ و پةخشي سةردةم، 2002، چاپي دووةم : پةخشخانةي هةرزان سوثد 2003.
- ژن و كؤمةلگة، لثكؤلينةوة، چاپخانةي گةلاوثژي نوث، 2003.

پێی. به هه‌مان شێوه فه‌لسه‌فه‌ی ماركسستی و ئه‌وانی دی. له‌ زانكۆكانی ڕۆژئاوادا هه‌زاران لێكۆڵینه‌وه له‌باره‌ی ئه‌م باوه‌ڕانه‌وه ده‌كرێت و به‌ تێڕوانینی فره له‌یه‌كجیاواز لێكده‌درێنه‌وه. به‌ڵام هه‌ڵگرانی ئه‌م باوه‌ڕه‌ له‌ ڕۆژهه‌ڵاتدا ته‌واو جیاوازن و ده‌بن به‌ وشكه‌باوه‌ڕی ئه‌م فه‌لسه‌فه‌ و ڕێبازه‌. لای ئه‌وان، وه‌ک چۆن لای موسوڵمانه‌كان، ئه‌و باوه‌ڕه‌ نه‌گۆڕه‌و، گومانهه‌ڵنه‌گره‌.

<u>خێڵی كۆمۆنیستی سه‌ر به‌ ته‌ریقه‌تی مه‌نسووری:</u>

هه‌ردوو حیزبی كۆمۆنیستی كرێكاری عێراق و ئێران، مه‌نسووری حیكمه‌ت به‌ ڕابه‌ری خۆیان ده‌زانن. ئه‌وه‌ی ئه‌م ڕابه‌ره‌ گووتوویه‌تی لای ئه‌وان ڕاستی موتڵه‌قه‌. به‌ چاویلكه‌ی ئه‌و دنیا ده‌بینن و دیارده‌كان ده‌خوێننه‌وه‌، هه‌ر له‌ ڕوانگه‌ی ئه‌ویشه‌وه‌ كێشه‌ی كورد و كێشه‌ی ژن ده‌بینن.

ئه‌گه‌ر ته‌ماشای ستروكتووری خێڵ بكه‌ین و به‌راوردێكی له‌گه‌ڵ ستروكتووری ئه‌م حیزبانه‌دا بكه‌ین. به‌ تایبه‌ت خێڵێكی ئایینپه‌روه‌ر كه‌ هاوكات باوه‌ڕی به‌ ته‌ریقه‌تێكی دیاریكراوه‌، لێكچوونێكی سه‌یر به‌دی ده‌كه‌ین.

خێڵ ستروكتوورێكی هه‌ره‌می هه‌یه‌ و، سه‌ره‌كخێڵ كه‌ له‌ سه‌ره‌وه‌ی هه‌ره‌مه‌كه‌دا جێده‌گرێت له‌ جیاتی هه‌مووان بیر ده‌كاته‌وه‌ و بۆ هه‌مووان بڕیار ده‌دات و له‌ جیاتی هه‌مووان ده‌بینێ و ده‌بیستێ. كه‌ ئه‌م سه‌ره‌كخێڵه‌ سه‌ر به‌ شێخی ته‌ریقه‌تێک ده‌بێت، ئیدی ئه‌ندامانی خێڵ بێ هیچ چه‌ندوچوونێک سه‌ر به‌و ته‌ریقه‌یه‌ ئایینییه‌ن. له‌ ناو خێڵدا هه‌موو ئه‌ندامه‌كانی تر له‌ ناو كه‌سایه‌تی سه‌ره‌كخێڵدا ده‌توێنه‌وه‌ و، وه‌ک تاک ناسنامه‌ی خۆیان له‌ ناو ناسنامه‌ی سه‌ره‌ک خێڵدا ده‌بیننه‌وه‌، سه‌ره‌كخێڵیش ناسنامه‌ی خۆی له‌ هی پیری ته‌ریقه‌ته‌كه‌یدا ده‌بینێته‌وه‌.

له‌ ناو حككع دا هه‌مان ستروكتوور هه‌یه‌، سكرتێری حیزب له‌ پله‌وپایه‌ی ئه‌و سه‌ره‌كخێڵه‌دایه‌ و، ڕابه‌ریش له‌ پله‌ی شێخی ته‌ریقه‌ت. ئه‌ندامه‌كانیش له‌ناو كه‌سایه‌تی سكرتێردا ده‌توێنه‌وه‌ و ناسنامه‌ی خۆیان له‌ ناسنامه‌ی ئه‌ودا ده‌بین.

له‌ ناو خێڵدا پیاو سه‌ر به‌ هه‌ر كه‌س و شوێن و بڕوایه‌ک بوو، ده‌بێت ژنیش هه‌مان بڕوای هه‌بێت، چونكه‌ ژن له‌ عه‌قڵی خێڵدا پاشكۆی پیاوه‌.

له‌ ستركتووری حككع یشدا هه‌مان شێوه‌یه‌، باوه‌ڕی ژنێک به‌ موو له‌ هی هاوسه‌ره‌كه‌ی جیاواز نییه‌. به‌ ده‌گمه‌نیش پیاوێكی ئه‌ندامی حككع نابینی كه‌ له‌گه‌ڵ هاوسه‌ره‌كه‌یدا بیركردنه‌وه‌ی جیاوازیان هه‌بێت. هه‌موو پیاوێكی حككع مه‌رجه‌ هاوژینه‌كه‌یشی هه‌و بێت.

له‌ ناو خێڵدا پیاو له‌ جیاتی ژن بیر ده‌كاته‌وه‌، له‌ جیاتی ژن قسه‌ ده‌كات و ناهێڵێ ژن خۆی ده‌رببڕێت به‌و شێوه‌یه‌ی كه‌ هه‌یه‌. له‌ ناو حیزبی ناوبراویشدا هه‌تا ژنێک له‌ ئه‌ندامه‌كانی دێته‌ گۆ، سه‌دان پیاو له‌سه‌ر كێشه‌ی ژن قسه‌ی كردووه‌.[4]

له‌ ناو خێڵدا ژن چونكه‌ ڕێگه‌ی هه‌موو خۆده‌ربڕینێكی لێ ده‌گیرێت و ناهێڵدرێت گوزاره‌ له‌ خۆی بكات، داهێنه‌رێكیان تیا هه‌ڵناكه‌وێت. ئه‌گه‌ر به‌ ده‌گمه‌ن له‌ناو خێڵدا ژنێكی داهێنه‌ر هه‌ڵكه‌وێت، به‌ هۆی بنه‌ماڵه‌كه‌یه‌وه‌یه‌تی. له‌ ناو حیزبی ناوبراویشدا هه‌مان نه‌هامه‌تی هه‌یه‌. چونكه‌ تێڕوانینێكی باوكسالارانه‌ زاڵه‌ و ژن به‌ پاشكۆی خۆیان ده‌زانن، ناهێڵن ژن خۆی بیر بكاته‌وه‌، خۆی گوزاره‌ له‌ خۆی بكات و بنووسێ و دابهێنێت، بۆیه‌ ئه‌فسووس به‌ ده‌گمه‌نیش داهێنه‌رێكیان تیا

---

[4] لثرةدا ثثم باشة نموونةيةك باس بكةم. لة ثانثلتكدا كة سالي 98 لة ستؤكهؤلم لة 8 ي مارسدا سازكرا، ضةند ذنثك بابةتي خؤيان ثشكةش كرد، يةك لةوان ذنثكي سةر بة حككع بوو، كة ضةند كةسثك ذةخنةيان لة بؤضوونةكاني طرت، ، زؤر بة توندي وةلأمي دةدايةوة. ئةم ذنة ثياوثكي لةطةلدا بوو، هةستاية سةر ثث و بة ذةخنةطرةكاني طووت قسةي وا بكةن دةمتان دةشكثنم، كثشةكة بةوة كؤتايي هات كة ثياوي كؤمؤنيست بؤ بةرطريكردن لة ذنةكةي، كورسي هةلطرت تا بيدات بةسةر ئةوانةي ذةخنةيان دةطرت. ئةم ثياوة ضؤنكة خؤي بة خاوةني ئةو ذنة دةزانثت، بةو شثوةية لةسةري هةلسثداية. لةوساوة لة ئاكارةكاني ثياوي كؤمؤنيستي سةر بةو حيزبة ذادةمثنم و، ثثم سةيرة ذنةكانيان دةركيان بةو ئاغايةتيية نةكردووة.

هەڵنەکەوتووە. (داهێنەر بەو مانایەی کە لە زادەی بیر و خەیاڵی خۆیەوە دەقێکێکی بەرهەم هێنابێت کە تایبەتمەندی خۆی پێوە دیار بێت و بەهۆیەوە بوو بێت بە دەنگێکی دیار.) 5

ئەوەی ژنانێکی فریوو داوە کە ببن بە ئەندامی ئەم حیزبە، بریتییە لە هەندێک ڕواڵەت و بانگەشەی پێشکەوتنخوازانە و هەندێک بەڵێنی بریقەدار. ژنانێک کە غەرقی کۆیلەیەتی سیستەمی باوکسالارین و لە ژێر فشاری کلتووری خێڵدا زمان و گوێ و چاویان لێ زەوت دەکرێت، بەو بەڵێنانە شاگەشکە دەبن و دەبن بە ئەندامی حیزب، حیزبیش بە بەرنامەیەکی بۆداڕێژراو مێشکیان دەشواتەوە و دەیانکات بە دەروێش، بەو ڕواڵەتی ئازادییە هەڵیان دەخەڵەتێنێ و بواری ئەوەشیان نابێت بیر بکەنەوە کە چۆن لە ناو ئەم حیزبەشدا پیاوەکان هەمان تێڕوانینیان بۆ ژن هەیە و ناهێلن گەشەبکات و ببێت بە خاوەنی زمان و گوێ و چاو و عەقڵی خۆی. !

ژن، وەک چۆن لە ناو پارتی دیموکراتی کوردستان، یەکێتی نیشتمانی کوردستان، پارتی پارێزگاران و ئەوانی دی بەکاردەهێنرێت بۆ سیاسەت، بە هەمان شێوەش لە ناو حیزبی کۆمۆنیستدا. لە هەموو ئەم حیزبانەدا ژن بۆ بەرژەوەندی حیزبەکەی تێدەکۆشێت، بەرژەوەندی حیزبەکەشی بەرژەوەندی پیاوە، چونکە سترکتووری هەموویان هەرەمییە و، پیاوێک بە ناوی جیاوازەوە (سەرۆکی حیزب، سکرتێری حزب، لیدەری حزب و هتد) ، لە سەرەوەی هەرەمەکەدا فەرماندەری موتڵەقە.

دوا وتە:

ژن پێویستە بەشداری سیاسەت بێت بەڵام نەک وەک بەشدارێکی بەکارهێنراو و بێکاریگەری. ژن پێوستە لە هەموو ئەو بەڵێنانە بکەوێتە گومانەوە کە سەرکردە و سکرتێر و لیدەری حیزبەکان دەیدەن. ژن خۆی بیرکەرەوەیە، بەڵام بوار نادرێت. ئەرکی ژنانی هوشیار ئەوەیە هەموو جۆرە هێزێک کە سالارێتی خۆی دەسەپێنێت بەسەریاندا، جا ئەو هێزە ناسیۆنالیست بێت یان کۆمۆنیست، ڕەتی بکەنەوە و بوار بۆ خۆیان دروست بکەن. ژن دەبێت خۆی داڕێژەری فەلسەفە و، داهێنەری ڕێبازێک بێت کە ژن ئازاد بکات.

. . .

2003-9-8

ستۆکهۆڵم

تێبینی کوردستان نێت:

ئەم نووسینە بیروبۆچونی نووسەرەکەیەتی، کوردستان نێت لە ناوەڕۆکەکەی بەرپرسیار نییە.

---

[5] وةك بةراوردنك: لة دواي ذاپةذيني بةهاري 1991 ةوة كة دةسةلأتي بةعس تةفروتوونا كرا، سةدان ژن و كچي نووسةر، شاعير ذؤژنامةوان هةسكةوتن و لةناو ئةوانةدا دةياني زؤر داهثنةر و ديار هةن. بة بانگةشةي حكعع تة نا لةناو ذيزةكاني ئةواندا ژن ئازادة و چةوساندنةوةي لةسةر نيية، ئةي كةوابوو ئةو داهثنةرانة بؤ لة دةرةوةي ذيزةكاني ئةوان هةسكةوتوون و، لة ذيزةكاني ئةواندا يةك ژني نووسةر، شاعير، لثكؤسةذ يان ذؤژنامةواني جثگةديار هةسنةكةوت. بثبةهرةيية! يان چةوساندنةوة! يان چي تر؟